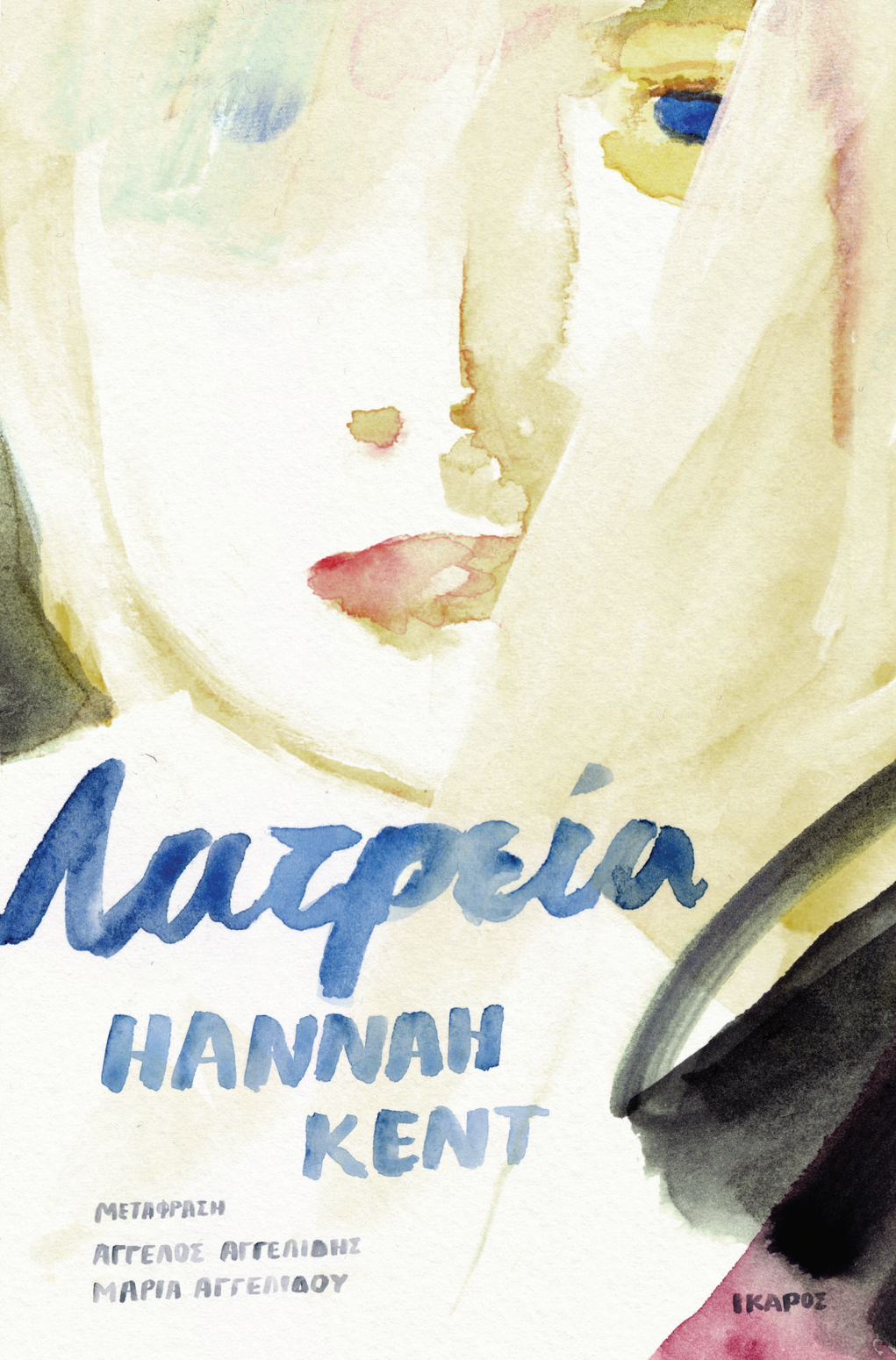

Ματρεία

HANNAH
KENT

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΑΓΓΕΛΟΣ ΑΓΓΕΛΙΔΗΣ

ΜΑΡΙΑ ΑΓΓΕΛΙΔΟΥ

ΕΚΑΡΟΣ

ΛΑΤΡΕΙΑ

Τίτλος πρωτοτύπου: *Devotion*

© 2021, Hannah Kent

© 2022, Εκδόσεις Ίκαρος για την ελληνική έκδοση

Μετάφραση από τα αγγλικά: Άγγελος Αγγελίδης – Μαρία Αγγελίδου

Επιμέλεια – Διόρθωση: Δημήτρης Παπακώστας

Σχεδιασμός – Εικονογράφηση εξωφύλλου: Χρήστος Κούρτογλου

Στοιχειοθεσία – Σελιδοποίηση: Εκδόσεις Ίκαρος

Εκτύπωση: Μητρόπολις Α.Ε.

Βιβλιοδεσία: Ηλ. Μπουντάς – Π. Βασιλειάδης Ο.Ε.

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμημάτων του με οποιονδήποτε τρόπο, καθώς και η μετάφραση ή διασκευή του ή εκμετάλλευσή του με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγής έργου λόγου τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2121/1993 και της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης-Παρισιού, που κυρώθηκε με τον ν. 100/1975. Επίσης απαγορεύεται η αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας, της σελιδοποίησης, του εξωφύλλου και γενικότερα όλης της αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου, με φωτοτυπικές ή οποιεσδήποτε άλλες μεθόδους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του ν.2121/1993.

Πρώτη έκδοση: Μάιος 2022

ISBN 978-960-572-474-0

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΚΑΡΟΣ • ΒΟΥΛΗΣ 4, 105 62 ΑΘΗΝΑ • Τ: 210 3225152 • www.ikarosbooks.gr

Hannah Kent

ΛΑΤΡΕΙΑ

Μετάφραση

Άγγελος Αγγελίδης – Μαρία Αγγελίδου

ΙΚΑΡΟΣ

Για τη Heidi

Ευχαριστίες στη Χώρα

Το μυθιστόρημα αυτό γράφτηκε στα πατροπαράδοτα και ουδέποτε παραχωρηθέντα εδάφη των αυτοχθόνων Περαιμάνγκ και Κάουρνα. Θα ήθελα να εκφράσω το σεβασμό μου στους πρεσβύτερους αυτών των φυλών, τους περασμένους, τους τωρινούς και τους ερχόμενους. Αναγνωρίζω και τιμώ τον πνευματικό τους δεσμό με τη Χώρα, την κοινότητα και τον πολιτισμό. Και είμαι ευγνώμων για τη διαφύλαξη της ιστορίας μέσα στο χρόνο και τις γενιές.

Γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοι
τὸν στέφανον τῆς ζωῆς.
Αποκάλυψη 2:10

Χρόνον μικρὸν κατέλιπόν σε καὶ
μετ' ἐλέους μεγάλου ἐλεήσω σε.
Ἡσαΐας 54:7

Ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ τελευταία σου ευκαιρία.
Ἄλλο τίποτα δεν υπάρχει να σε κρατήσει στη γη.
Λουί Αραγκόν,
παράθεμα στο βιβλίο
A fringe of leaves του Patrick White

Η ΠΡΩΤΗ ΜΕΡΑ

Η ΚΑΡΔΙΑ ΜΟΥ ΕΙΝΑΙ ΧΕΡΙ ΑΠΛΩΜΕΝΟ

Τέα, δεν υπάρχει γραμμή στην παλάμη σου να μην την ξέρουν τα δάχτυλά μου, δεν υπάρχει τρίξιμο των κόμπων σου να μην το 'χουν ακούσει τ' αυτιά μου, και το γαλανό των ματιών σου είναι η φόδρα στο φέρετρο του κόσμου. Ψαλμούς έπρεπε να ψέλνουν σ' εσένα και στο απαλό ανατρίχιασμα των μηρών σου και στις βλεφαρίδες σου, όσες έχουν πέσει στο χώμα των χωραφιών που δούλεψες. Γονατιστοί έπρεπε να σου φέρνουν στεφάνια και να τ' ακουμπάνε στο χώμα, όπου κι αν έτυχε να ξαποστάσεις. Τέα, αν η αγάπη ήταν πράγμα, θα 'ταν ο τένοντας χεριού απλωμένου, χεριού που θέλει να φτάσει, να πιάσει. Κοίτα, τα χέρια μου απλώνονται σ' εσένα. Η καρδιά μου είναι χέρι απλωμένο.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΑΓΑΠΗΣ

Είναι καιρός, νομίζω, να πω την ιστορία μου.

Τούτη τη στιγμή που ο ήλιος απλώνει τα λαμπερά του χέρια στον κόσμο, νιώθω επιτέλους να ξεκόβω από το χρόνο. Κάτι έρχεται. Νιώθω την παραίτηση να πλησιάζει. Μια γλυκιά παράδοση.

Δεν φοβάμαι. Όχι, τώρα όχι. Έχουν δει τα μάτια μου αρκετά και ξέρω: ο φόβος ξύνει τις καρδιές, γδέρνει τα αισθήματά τους, κι εγώ δεν θέλω να καταντήσει η δική μου ένας γυμνός τρεμάμενος σφυγμός. Αλλά μετά απ' όσα έγιναν, αυτή τη στιγμή που το φως είναι μέλι κι ο αέρας ευωδιά από ευκάλυπτο, αναρωτιέμαι πόσες μέρες μου μένουν κι αν, άμα φύγω απ' τη ζωή χωρίς ν' αφήσω τη μαρτυρία μου, θα χαθεί κάτι αναγκαίο.

Δεν μπόρεσα να μείνω μαζί της. Σκέφτομαι –και στη σκέψη ο πόνος γίνεται μέσα μου μαύρη πληγή– σκέφτομαι ότι πάει, τέλειωσε. Σκέφτομαι ότι είδα πια για τελευταία φορά το πρόσωπό της. Αυτό είναι το πιο δύσκολο. Αυτό είναι που μ' έφερε εδώ πάνω, ανάμεσα στα δέντρα. Και τώρα, μια απ' αυτές τις μέρες, θα φύγω κι εγώ.

Ίσως γι' αυτό θέλω να καταθέσω τη μαρτυρία μου. Το νιώθω σαν ανάγκη μέσα στο κορμί μου. Ακουμπάω τα δάχτυλά μου στο στόμα μου και νιώθω τα χείλια μου να σαλεύουν, έτοιμα να μιλήσουν.

Το φως σηκώνεται. Σηκώνεται ο αέρας. Κι εγώ σηκώνω το πρόσωπό μου στον ήλιο καθώς γεμίζει τον κόσμο.

Αν μαρτυρήσω, κανείς δεν θα μ' ακούσει. Η ιστορία που κανείς δεν την ακούει παύει γι' αυτό να είναι ιστορία; Χάνει την ουσία της; Δεν μπορώ να το πιστέψω. Θα μ' ακούει ο αέρας. Ίσως. Ο αέρας θα πάρει τη φωνή μου και θα την πάει κάτω στην κοιλάδα, θα την πάει ως το αυτί ενός παιδιού που μια μέρα θα σταθεί με περιέργεια και δέος μπροστά στα βαθιά μυστήρια, κληρονόμος θαυμάτων. Αυτό μου φτάνει.

Η μαρτυρία της αγάπης είναι η ραχοκοκαλιά του σύμπαντος. Η μάνα ρίζα απ' όπου φυτρώνουν όλες οι ιστορίες.

Άκου, αέρα. Τούτο δω είναι το μικρό μου βλασταράκι.

ΠΡΩΝ

FEDERSCHLEISSEN - ΤΑ ΝΥΧΤΕΡΙΑ ΤΟΥ ΠΟΥΠΟΥΛΟΥ

Ένα βράδυ, πολλά χρόνια πριν, το φθινόπωρο του 1836, είχα κουρνιαώσει κάτω από την καρυδιά στο περιβόλι του σπιτιού μας κι άκουγα τις στάλες της βροχής να γλιστρούν από τα φύλλα στο χώμα. Έφταναν στ' αυτιά μου σαν πνιχτοί χτύποι καμπάνας. Ο κορμός κρατούσε μαύρος το ρυθμό, τα χαμηλά σύννεφα στον ουρανό ήταν ψαλμωδία κι εμένα μ' έλουζαν νερά-ύμνοι. Και κάπου κάτω απ' όλ' αυτά άκουσα τον πατέρα να φωνάζει τ' όνομά μου. Δεν κουνήθηκα. Ο αέρας τίναζε σταγονίτσες στο πρόσωπό μου. Η υγρασία της βροχής πότιζε τα ρούχα μου.

«Χάνε!»

Έκλεισα τα μάτια. Τα δυο περασμένα βράδια, και το αποψινό, η μάνα μου ήταν στο σπίτι των Ράντκε, είχαν *Federschleissen* και μαδούσαν φτερά και σακούλιαζαν πούπουλα ώς αργά. Κι όσο η μάνα έλειπε, ήμουν αποφασισμένη να χαρώ την ελευθερία μου. Με το που έφυγε, βγήκα κι εγώ από το σπίτι. Δεκατεσσάρων χρονών τότε, κοντά δεκαπέντε, δεν ήμουν ακόμα μαθημένη στις γυναικείες δουλειές, στις κλεισμένες στο σπίτι δουλειές της βελόνας και της κλωστής, του πανιού και της λεκάνης. Το σπίτι μας, με το χαμηλό του ταβάνι και τα ασφυκτικά γεμάτα δωμάτια, μ' έπνιγε. Λαχταρούσα τη ζωντάνια των πραγμάτων.

«Χάνε!»

Η καρυδιά μου τραγουδούσε. Μείνε.

«Χάνε».

Αλλιώτικη φωνή αυτή τη φορά, πιο δυνατή. Άνοιξα τα μάτια μου και είδα τον αδερφό μου, τον Ματίας, όρθιο αποπάνω μου, να με κοιτάζει παραξενεμένος, με το φανάρι στο χέρι. Το τραγούδι του δέντρου έσβησε.

«Τι με θέλει;» ρώτησα σηκώνοντας το χέρι στα μάτια μου, να τα κρύψω από τη λάμψη του φαναριού.

«Αν μπεις μέσα τώρα, δεν θα σε βρει εδώ. Σε ψάχνει στο δρομάκι». Ο Ματίας ακούμπησε το φανάρι κατάχαμα, με τράβηξε από το χέρι να σηκωθώ και μαζί διασχίσαμε το περιβόλι, τη βαριά μυρωδιά της βροχής στο χώμα και στα πεσμένα φύλλα, τη λάσπη της αυλής. Ξεχώρισα τον ασπριδερό όγκο της γουρούνας μας στη σκοτεινιά του αχουριού της. Ανασήκωσε το κεφάλι της και μας κοίταξε καθώς έστριβα το πόμολο της πόρτας.

«Θα 'ρθεις;» ρώτησα τον Ματίας.

«Όχι, πάω για ύπνο», είπε γνέφοντας προς τη μεριά της σκάλας που ανέβαινε στη σοφίτα. Κοντοστάθηκε. «Άκουγες πάλι;»

«Είναι καλύτερα τη νύχτα».

«Τι άκουσες σήμερα;» ρώτησε. Τα μάτια του έλαμπαν στο φέγγος του φαναριού.

«Τραγούδια», είπα. «Σαν να τραγουδούσε το δέντρο στο νερό. Και η βροχή στη γη».

Ο Ματίας κούνησε το κεφάλι. «Καλύτερα να πας μέσα. Καληνύχτα», είπε κι έφυγε στο σκοτάδι.

Τη στιγμή που έκλεινα πίσω μου την πόρτα, φάνηκε ο πατέρας στο διάδρομο, μ' ένα κερί στο χέρι. Στάθηκε και με κάρφωσε με το καλό του μάτι.

«Πατέρα».

«Πού ήσουν, Χάνε;»

«Ετοιμάζομαι για ύπνο», είπα βγάζοντας τα τσόκαρα από τα πόδια μου.

«Δεν ήσουν στην κάμαρά σου».

«Όχι, είχα πάει...» Έδειξα αόριστα με τον αντίχειρα προς το αποχωρητήριό μας.

Ο πατέρας μου σήκωσε το χέρι του προστατεύοντας με τη χούφτα του τη φλόγα του κεριού. «Μη βγάζεις τα παπούτσια σου. Θέλω να πας να φωνάξεις τη μάνα σου».

«Γιατί;»

«Έχει αργήσει».

«Άργησε και χτες και προχτές».

«Ja, ακριβώς. Παραάργησε». Γύρισε και τράβηξε προς την κουζίνα, το φως του κεριού έριχνε τη σκιά απ' τη σιλουέτα του στον τοίχο του διαδρόμου. «Πήγαινε να την πάρεις», μουρμούρισε πάνω απ' τον ώμο του. «Φέρ' τη σπίτι».

Η νύχτα ήταν τώρα καθαρή, το κρύο της βαθύ κι απολαυστικό. Την ώρα αυτή στο χωριό όλα μύριζαν παστό χοιρινό και ξυλοφωτιά. Κατηφόρισα το δρομάκι κι όταν σιγουρεύτηκα ότι ο πατέρας δεν μ' έβλεπε πια, μπήκα στο λαχανόκηπο των γειτόνων μας και προχώρησα πλάι στα χωράφια. Πέρασα δίπλα από το σπίτι των Πάσκε, σκυφτή για να μη με δει από το παράθυρο ο πρεσβύτες Κρίστιαν Πάσκε – τον άκουσα να προσεύχεται από μέσα. Είδα με το νου μου το φαλακρό του κεφάλι να γυαλίζει στην αναλαμπή της φωτιάς σκυμμένο πάνω από τη Βίβλο του. Είδα τους γιους του, τον Χανς, τον Χέρμαν και τον Γκέοργκ, να κάθονται άκεφοι και νυσταγμένοι γύρω από το τραπέζι. Το νυχτέρι του πούπουλου γινόταν για τη δεύτερη γυναίκα του πρεσβύτεη Πάσκε, μια γυναίκα με στενά μάτια ονόματι Ροζίνα, που μύρι-

ζε η ανάσα της κι είχε μια κρεατοελιά στο μπράτσο, την οποία έξυνε συχνά την ώρα της λατρείας. Η Ροζίνα ήταν πιο κοντά στην ηλικία του Χανς παρά του πατέρα του, αλλά αγέλαστοι και πικρόχολοι καθώς ήταν κι αυτή κι ο Κρίστιαν, όλοι θεώρησαν το προξενίο πετυχημένο. «Θα περάσουν πολλά ωραία βράδια μουτρωμένοι οι δυο τους», είπε η μάνα μου όταν άκουσε το νέο.

Έβγαλα το κεφαλομάντιλο για να νιώσω τον αέρα στο σβέρκο μου. Στο καθαρό φως του φεγγαριού, που μόλις είχε σηκωθεί στον ουρανό, τα θερισμένα χωράφια φάνταζαν βελούδινα και μελαγχολικά, το δάσος στ' ανατολικά ήταν το μόνο σημάδι στον ασημένιο ορίζοντα, στο ίσιωμα των λιβαδιών, των χωραφιών και των βάλτων. Μόνο ο πυργίσκος της εκκλησίας – κλειδωμένης αυτή την ώρα – σκαρφάλωνε στον ουρανό. Όλα τ' άλλα ήταν θαμπά και χαμηλά, μια κουρελού από δουλεμένο χώμα, ασβεστωμένους τοίχους και ξύλινους φράχτες. Ζούσα στο Κάι όλη μου τη ζωή. Θα μπορούσα να βρω στα τυφλά το δρόμο μου ανάμεσα στα σπίτια, τα περιβόλια και τα χωράφια του.

Άκουγα ήδη τα γέλια των γυναικών όταν άφησα τα χωράφια κι έστριψα βόρεια για την αυλή των Ράντκε. Η πίσω πόρτα ήταν μισάνοιχτη, χυνόταν από το άνοιγμα το φως της λάμπας και οι σκιές του. Όταν στάθηκα μπροστά στο κοτέτσι να μαζέψω τις κοτσίδες μου κάτω από το μαντίλι, άκουσα ένα σιγανό βήχα από το πλάι του σπιτιού κι είδα τον πρεσβύτερο Σάμουελ Ράντκε καθισμένο στο κούτσουρο που είχε για να κόβει ξύλα, δίπλα στο σωρό. Κάπνιζε την πίπα του στα σκοτεινά. Μου έγνεψε.

«Από τα χωράφια ήρθες, ε; Είναι ωραία βραδιά».

«Συγγνώμη», τραύλισα.

«Μ' έβγαλε έξω απόψε. Το σκυλί όμως το 'χει εκεί». Χασκο-

γέλασε. «Άντε, έμπα. Έχουνε ώρες εκεί μέσα». Ο Σάμουελ ρούφηξε την πίπα του και μου 'κανε νόημα να μπω. Εκείνη τη στιγμή ακριβώς οι γυναίκες ακούστηκαν ξανά από μέσα να γελάνε.

Κάθονταν ώμο με ώμο γύρω από το μεγάλο τραπέζι της κουζίνας ξεκαρδισμένες στα γέλια, ενώ τα δάχτυλά τους τραβούσαν επιδέξια τα πούπουλα από τα φτερά και τα 'χωναν σε πηλινα βάζα για να φτιαχτεί μ' αυτά το νυφιάτικο πάπλωμα της καινούργιας κυρίας Πάσκε. Μου πήρε δυο-τρία λεπτά να ξεχωρίσω τη μάνα μου ανάμεσά τους. Γελούσε, κι ασυνήθιστη όπως ήμουν στο γέλιο της ξαφνιάστηκα και πάλι από την ομορφιά της – την οδυνηρή, εκπληκτική βεβαιότητα της ομορφιάς της. Όσο ήμουν μικρή, δεν μ' ένοιαζε όταν οι άνθρωποι σχολίαζαν τη διαφορά μας, ή όταν απορούσαν που ο Ματίας, ο δίδυμος αδερφός μου, είχε κληρονομήσει τα γεμάτα χείλια, τα μαύρα μάτια και τα μαύρα μαλλιά της. Ο Ματίας και όχι εγώ. Τώρα όμως, καθώς κάμποσα κεφάλια στράφηκαν προς το μέρος μου, ένιωσα ξανά τη βουβή, αναπόφευκτη σύγκριση – κι αν μπορούσα, θα κρυβόμουνα. Νά το τό σπουργίτι απ' τ' αυγό του αηδονιού. Η παράξενη κόρη. Η κόρη που δεν ήταν όμορφη.

Η Μάνα Σεκ, με τα στρογγυλά γυαλάκια της όλο δαχτυλιές, σκούνησε τη μάνα. «Κοίτα, η Γιοχάνε – η μικρή σου η Γιοχάνε ήρθε να σε πάει σπίτι».

Η μάνα γύρισε, με κοίταξε. «Όχι, ήρθες νωρίς! Δεν έχω τελειώσει ακόμα». Η φωνή της ήταν ψιλή, κοριτσίστικη. Οι γυναίκες έβαλαν ξανά τα γέλια κι εγώ χαμογέλασα, μ' έναν κόμπο από ανεξήγητα δάκρυα να μου σφίγγει ξαφνικά το λαιμό.

«Μ' έστειλε ο πατέρας».

«Τι θέλει; Να του πω ένα παραμύθι για να κοιμηθεί; Να περιμένει ο πατέρας σου».

Η Μάνα Σεκ έπνιξε το γέλιο της.

Είδα τότε τη Χενριέτε και την Ελίζαμπετ Φόλκμαν καθισμένες με την Κριστιάνα Ράντκε και κάτι σφίχτηκε μέσα μου. Εμένα δεν με είχαν καλέσει. Η Κριστιάνα κοκκίνισε και τα κορίτσια μού χαμογέλασαν με χείλη σφιγμένα. Ήθελα ν' ανοίξει η γη να με καταπιεί.

Η Ελίζε Γκέσκε χτύπησε μαλακά την παλάμη της στην άκρη του τραπεζιού δίπλα της, διώχνοντας από τον πάγκο τα λίγα σκόρπια πούπουλα. «Ελα, Χάνε. Έλα και κάτσε εδώ μαζί μου».

Πέρασα τα πολύ μακριά μου πόδια πάνω από τον πάγκο αποφεύγοντας τις κλεφτές ματιές της Κριστιάνας και της Χενριέτε από την άλλη μεριά της κάμαρας. Η Ελίζε ακούμπησε το χέρι της στον ώμο μου και μου πρόσφερε το ποτήρι της. Έπιναν γλυκό κρασί. Η μάνα έγενεψε καταφατικά, ήπια μια γουλιά. Η Ελίζε ήταν τρία μόνο χρόνια μεγαλύτερή μου, αλλά, παντρεμένη πριν από λίγο καιρό με τον Ράινχαρντ Γκέσκε, ανήκε πια σ' έναν άλλο κύκλο γυναικών. Μου χτύπησε μαλακά την πλάτη όταν έβηξα απ' το κρασί. Κι αναρωτήθηκα πώς άντεχε να μ' έχει δίπλα της έτσι άσχημη κι αδέξια που ήμουν.

Η Ελίζε με λυπάται, σκέφτηκα. Είδε την Κριστιάνα να με κοιτάει, ξέρει ότι μ' άφησαν απέξω. Είναι ευγενική.

Ακούμπησα με προσοχή το ποτήρι στο τραπέζι.

«Δεν βοηθάς κι εσύ λιγάκι, όσο θα περιμένεις τη μάνα σου;» Η Ελίζε πήρε μια χούφτα χηνόφτερα από τον μεγάλο, άσπρο σαν χιόνι σωρό στη μέση του τραπεζιού και τ' άφησε μπροστά μου. Έκανα ό,τι έκαναν οι άλλες: βάλθηκα να τραβάω τα πουπουλάκια, να τα ξεκολλάω από το καλάμι και να τα χώνω στο βάζο μπροστά στην Ελίζε.

Η Μαγκνταλένα Ράντκε κάρφωσε πάνω μου τα μάτια της,

για να 'ναι σίγουρη το δίχως άλλο πως ξεπουπούλιαζα σωστά τα φτερά.

Σύντομη, συντροφική σιωπή ακολούθησε, καθώς είκοσι ζευγάρια χέρια δούλευαν γύρω από το τραπέζι. Η Ελίζε έγειρε ελαφρά προς το μέρος μου. Ενθαρρυντικά. Ευγενικά.

«Δοιπόν», άνοιξε την κουβέντα η Ροζίνα από τη θέση της στην κεφαλή του τραπεζιού. «Οι νεοφερμένοι, η καινούργια οικογένεια, πάνω στου δασοφύλακα. Τι έχουμε να πούμε;»

Η Μαγκνταλένα ξερόβηξε. «Άκουσα πως η γυναίκα είναι Σλοβάκα».

Η Ελεονόρε Φόλκμαν ανασήκωσε τα πυκνά της φρύδια. «Άμα παντρεύτηκε Γερμανό, είναι Γερμανίδα».

«Ναι, καλά», συνέχισε η Μαγκνταλένα. «Μη νομίζεις. Όταν τους είδα, η γυναίκα φορούσε το σκουφί, ξέρετε», ανέμισε το παχουλό χεράκι της πάνω από το κεφάλι, «αυτό το παράξενο, μυτερό καπελάκι».

Η Ελίζε με κατάλαβε που είχα σαστίσει κι έγειρε πιο κοντά μου. «Καινούργιοι στο Κάι», μου ψιθύρισε. «Μιλούσαμε γι' αυτούς πριν. Μια οικογένεια, νοικιάσανε το σπιτάκι του δασοφύλακα».

Ήξερα για ποιο σπίτι μιλούσε. Ήταν μια μονόχωρη καλύβα, κολλητά στο μαύρο τοίχο των έλατων, στην άκρη του χωριού. Ήταν κάμποσο καιρό ακατοίκητη και είχε αρχίσει να γέρνει προς τα δέντρα. Όρες ώρες, κι από κάποια απόσταση, έμοιαζε λες και σπίτι και δέντρα κόντευαν ν' αγκαλιαστούν. Πήγαινα συχνά προς τα κει να μαζέψω ξερόκλαδα και μερικές φορές σταματούσα και σκεφτόμουν τι υπέροχο ήταν αυτό: που ένα σπίτι, άδειο πια από ανθρώπους, ήθελε με κάθε τρόπο να γυρίσει στη φύση, στα υλικά από τα οποία φτιάχτηκε. Στη λάσπη, στο ξύλο, στο χορτάρι. Η διάλυση ως επανένωση.

«Θα προσεύχονται μ' εμάς;» ρώτησε η μάνα μου.

«Έτσι λέει ο άντρας μου», απάντησε η Εμίλε Πφάιφερ, που έμενε κοντά στο δάσος. Έβγαλε το μαντίλι της να ξύσει το κεφάλι της, τα καστανά μαλλιά της είχαν γκριζες τρίχες. «Ο κύριος Άιχενβαλντ τον ρώτησε για τη λατρεία. Η γυναίκα του δείχνει φιλική. Ντόμπρα. Μας είπε πως ήταν μαμή».

«Μέναμε σε σλοβάκικο χωριό όταν ήμουν παιδί», είπε ήρεμα η Ελίζε. «Ήταν πολύ καλοί μαζί μας. Κι έλεγαν πολύ ωραία παραμύθια».

«Με δαίμονες. Και με το Γέρο του Νερού», την έκοψε η Μαγκνταλένα.

«Το Γέρο του Νερού;» ρώτησε η Κριστιάνα.

«Ένα μικρόσωμο γέρο, μισό ξωτικό μισό ψάρι, που ζει στις λιμνούλες και πνίγει ανθρώπους», μουρμούρισε η Ελίζε. «Παραμύθι για μικρά παιδιά».

Η Κριστιάνα έκανε ένα μορφασμό στη Χενριέτε, εκείνη γέλασε.

«Παιδιά έχουν;» τιτίβισε από τη γωνιά της η Μάνα Σεκ.

«Μια κόρη. Κοπέλα», απάντησε η Εμίλε. «Στην ηλικία των κοριτσιών εδώ. Αυτή μόνο».

«Γιά φαντάσου, μαμή κι έκανε ένα παιδί μόνο. Κρίμα», είπε η Μαγκνταλένα.

«Την είδες – την κόρη;» ρώτησε η Κριστιάνα. «Πώς τη λένε;»

Η Εμίλε έδωσε το μαντίλι της. «Δεν μας είπε. Η μάνα μόνο μιλούσε. Αλλά σίγουρα θα συστηθούνε όταν έρθουν στην προσευχή. Θα τη γνωρίσετε τότε εσύ και η Χενριέτε και η Ελίζαμπετ. Και θα γίνετε φίλες».

Η Ελίζε με σκούνησε με τον αγκώνα της. «Κι εσύ, Χάνε».

Ένωσα το βλέμμα της μάνας μου πάνω μου κι αναρωτήθηκα τι σκεφτόταν. Έλπιζε ίσως ότι θ' αποκτούσα επιτέλους κι εγώ

μια φίλη. Ότι θα 'παιρνα μπρος, ότι θ' άρχιζα κάπως να συμμετέχω. Κούνησε επιδοκιμαστικά το κεφάλι της. Κι ενώ τα δάχτυλά μου τραβούσανε πούπουλα, της ανταπέδωσα το χαμόγελο, παρόλο που το στομάχι μου είχε σφιχτεί στη σκέψη πως ένα ακόμα κορίτσι θα έμπαινε στην ακολουθία της Κριστιάνας, ενώ εγώ θα έμενα σταθερά απέξω.

Ήμουν πάντα παιδί της φύσης.

Καλύτερα να το πω αυτό από τώρα.

Αποζητούσα τη μοναξιά. Ευτυχία ήταν να παίζω στο στροβίλισμα του χορταριού στ' άσπαρτα λιβάδια στις άκρες του χωριού μας, ν' αφουγκράζομαι το βούισμα των εντόμων, να χώνω τα πόδια μου στο φρέσκο χιόνι ώσπου να μουσκέψουν οι κάλτσες μου και να ξεπαγιάσουν τα δάχτυλά μου. Αραιά και πού, μετανιωμένη για κάποια αταξία και ξέροντας πως η μάνα μου θα χαιρόταν, τρεχάλιζα στο δρόμο παρέα με τα παιδιά των άλλων Παλαιολουθηρανών. Μ' άρεσαν τα παιχνίδια που έπαιζαν τ' αδέρφια μου, διασκέδαζα να πετάω πέτρες και να σκαρφαλώνω στα δέντρα με τ' αγόρια. Αλλά οι φίλοι των αδερφών μου δεν διασκέδαζαν και πολύ που τους περνούσε στο τρέξιμο ένα άγαρμπο κορίτσι με μακριά πόδια. Όσο για τα κορίτσια, τις αδερφές αυτών των αγοριών, μ' έκαναν πάντα να σαστίζω. Από παιδί κιόλας ένιωθα ότι τα κορίτσια γύριζαν εύκολα την πλάτη τους η μία στην άλλη, οι φιλίες τους ήταν ασταθείς και αβέβαιες. Οι σχέσεις ανάμεσά τους μετατοπίζονταν μέρα με τη μέρα, σαν την άμμο στην κοίτη του ποταμού. Κι εγώ, αναπόφευκτα, έμενα μονίμως στον πάτο. Καλύτερα το είχα ν' αγαπήσω ένα βελούδινο στρωσίδι από βρύα, το σβέλτο γλίστρημα ενός

λασπόψαρου στην άκρη του νερού. Το ποτάμι ποτέ δεν αρνήθηκε την αγάπη που έχουνα μέσα του.

Μα δεν ήμουν παιδί πια, δεν είχα τις ελευθερίες των παιδιών. Οι ομαδικές δουλειές και οι προσδοκίες της ενορίας με είχαν σπρώξει πίσω στη συντροφιά των κοριτσιών. Κοριτσιών που τα ήξερα βέβαια όλη μου τη ζωή, αλλά καθόλου δεν καταλάβαινα, όσο κι αν τα πρόσωπά τους μου ήταν γνωστά. Η Κριστιάνα, η Χενριέτε και η Ελίζαμπετ έδειχναν όλες ν' αποδέχονται τη γυναικεία τους φύση και να συμμορφώνονται στις απαιτήσεις του νέου τους ρόλου με μια ευκολία που μου προξενούσε φθόνο. Τα κορμιά τους ήταν λεία κι απαλά, σαν το δικό μου, όλες αυτές όμως έδειχναν να χωράνε άνετα στα δικά τους, ενώ εγώ ήμουν μακρυκόκαλη και άγαρμψη. Αυτές ήταν μικρόσωμες και χαριτωμένες, τα πρόσωπά τους δεν ήταν πια αφράτα και παχουλά όπως των μικρών παιδιών, ήταν οι νεανικότερες εκδοχές των μανάδων τους. Εγώ από τη μάνα μου είχα μόνο τ' όνομά της. Δεν είχα καν την τύχη να μοιάζω του πατέρα, αν κι από κείνον είχα πάρει μόνο το μπόι του, πράγμα που τον διασκέδαζε. Η Κριστιάνα, η Χενριέτε και η Ελίζαμπετ ήξεραν πάντα τι να πουν, πώς να κάνουν τους άλλους να γελάνε ή να χαμογελάνε. Τις χαίρονταν οι γονείς τους και χαίρονταν και οι ίδιες. Χόρευαν όλες μαζί ένα χορό που εγώ τα βήματά του δεν τα ήξερα. Κι ήμουν μόνη μου ακόμα κι όταν βρισκόμουν ανάμεσά τους. Τις ελάχιστες φορές που τόλμησα να δείξω κάτι από τον πραγματικό μου εαυτό, συνάντησα σαστιμάρα και έκπληξη, ακόμα και φανερή περιφρόνηση. Αυτά που μ' ενδιέφεραν εμένα, εκείνες τις άφηναν αδιάφορες. Άλλο ένα κορίτσι της ηλικίας μου στο χωριό θα 'ταν απλά μια ακόμα υπενθύμιση ότι εγώ δεν ήμουν στα καλά μου.